

greenport

WESTLANDOOSTLAND

Integrale visie
greenport WESTLAND-OOSTLAND
2020

COLOFON

in opdracht van:

Samenwerkingsverband Greenport Westland-Oostland
secretariaat: de heer H. Wensveen
Gemeente Pijnacker-Nootdorp

OD205 stedenbouw onderzoek en landschap bv

Postbus 2890
2601 CW Delft
Telefoon: 015-2131915
Fax: 015-2141748
Email: od205@od205.nl

projectnummer: 2234-1000
april 2008

Ben Kuipers landschapsarchitect

Hoefijzersteeg 9
2611 NP Delft
Telefoon: 06-24269018
Fax: 015-2147024
Email: bkuipers@freeler.nl

INHOUD

SAMENVATTING	4
1 INLEIDING	11
2 UITDAGINGEN	21
3 BELEID EN VISIE VOOR 2020	27
4 DE OPGAVE VOOR GREENPORT WESTLAND-OOSTLAND	39
5 AMBITIES	47
6 PROJECTEN EN INVESTERINGSAGENDA	59
BIJLAGE 1; BRONNENLIJST VISIEKAART GREENPORT	
BIJLAGE 2; EXPERTMEETING 8 NOVEMBER 2007	
BIJLAGE 3; CONCLUSIE EXPERTMEETING 8 NOVEMBER 2007	
BIJLAGE 4; WERKCONFERENTIE 3 DECEMBER 2007	
BIJLAGE 5; AANDACHTSPUNTEN GENOEMD TIJDENS WERKCONFERENTIE 3 DECEMBER 2007	

SAMENVATTING

Inleiding

Het glastuinbouwcluster is voor de Nederlandse economie van grote betekenis. Het levert, als derde mainport van Nederland, een belangrijke bijdrage aan de werkgelegenheid en aan het handelsoverschot. Reden voor de rijksoverheid om condities te creëren om de glastuinbouwsector krachtig te houden. In de Nota Ruimte heeft het Rijk daartoe de Greenports als ruimtelijk-economische concentratiegebieden benoemd. Met de Mainports Schiphol en Rotterdam en de kennisinstituten zijn zij van wezenlijk belang voor de nationale economie. Ruimtelijk beleid en financiële middelen zullen worden ingezet om de Greenports een goede toekomst te verzekeren. Daarbij is een goede afstemming met andere ruimtelijke functies vereist. In 2007 heeft het kabinet Randstad Urgent vastgesteld. In Randstad Urgent staan voor 33 projecten de maatregelen benoemd die het investeringsklimaat en de duurzaamheid en daarmee de internationale concurrentiepositie van de Randstad verbeteren. Een van de projecten is de Transitie Greenports (Kandidaat Randstad Urgent-project). In het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) projectenboek 2008 zijn de Randstad Urgent projecten inclusief de versnellingsprojecten van de Greenports opgenomen. Om de sterke positie nu en in de toekomst te behouden zijn er uitvoeringsafspraken gemaakt door de stuurgroep Greenport(s) Nederland, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van het totale tuinbouwbedrijfsleven en de overheden. Eén van die afspraken betreft het opstellen van één integrale visie per Greenport. Het voorliggende rapport betreft de integrale visie voor de Greenport Westland-Oostland. Greenport Westland-Oostland omvat het grondgebied van acht gemeenten (Westland, Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Waddinxveen, Nieuwerkerk aan de IJssel en Zevenhuizen-Moerkapelle), waar aan het glastuinbouwcluster duurzaam ruimte wordt geboden om zich te (blijven) vestigen en ontwikkelen. De gemeenten van de Greenport Westland-Oostland spannen zich gezamenlijk met andere partijen in om de glastuinbouw als vitale, economische sector toekomstperspectief te bieden.

Uitdagingen

De glastuinbouw in de Greenport Westland-Oostland is een krachtige sector. Desalniettemin is ondersteuning vanuit de overheden gewenst om de glastuinbouw in stand te houden en te versterken. De belangrijkste uitdagingen zijn:

- *Omvang en gebruik van het glasareaal:* het Zuid-Hollands areaal van 5800 ha dient in stand te worden gehouden. In de strijd om de schaarse ruimte in de dicht bevolkte zuidvleugel van de Randstad gaat echter steeds meer glastuinbouwareaal verloren.
- *Grootschalige herstructureringsopgave:* De opgave voor de Greenport Westland-Oostland bedraagt 2850 ha tot 2020. Verouderde glastuinbouwgebieden moeten worden herstructureerd. Door de structurele aanpassingen die nodig zijn, ligt hier ook een taak voor overheden.
- *Bereikbaarheid:* De sector is exportgericht en doordat het veelal gaat om bederfelijke producten is hij sterk afhankelijk van snel transport. De congestie op de autowegen in de Randstad, maar ook de matige ontsluiting binnen de Greenport, vormt hiermee een belemmerende factor voor het functioneren van de sector. Op nationaal niveau is het verbeteren van de verbindingen met de mainports Schiphol en Rotterdam van groot belang.
- *Duurzaamheid:* Stijgende energieprijzen en de noodzaak tot CO₂-reductie dwingen de sector nieuwe wegen te zoeken ten aanzien van energiegebruik. Door klimaatsverandering en de Europese Kaderrichtlijn Water worden aanvullende eisen gesteld aan het percentage waterberging en de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater. Door deze wateropgave niet op individueel bedrijfsniveau op te lossen, maar door een gemeenschappelijke aanpak kan een kwaliteits- en efficiencyslag worden behaald.
- *Ruimtelijke kwaliteit:* Open ruimte wordt steeds schaarser en de kwaliteitseisen die er aan gesteld worden steeds hoger. Dit betekent dat de glastuinbouw in en rond de open gebieden mee zal moeten in de kwaliteitsverbetering van het landschap.
- *Agro-gerelateerde bedrijvigheid:* De intensivering en specialisering van de glastuinbouw in de Greenport vergt ruimte voor de gehele

keten. Naast het bieden van voldoende ruimte voor kassen is er ook een behoefte aan voldoende ruimte voor agro-gerelateerde bedrijven als onderdeel van de glastuinbouwcluster.

- *Arbeid en ondernemerschap:* De arbeidsmarkt is krap en het imago van de sector spreekt onvoldoende aan bij zowel jonge, lager geschoolde als bij hoger opgeleid arbeidskrachten. Beide categorieën werknemers zijn echter nodig om de economische motor draaiend te houden.
- *Mainports:* De relatie tussen de Nederlandse Mainports (Rotterdam en Schiphol) en de vijf Greenports is wederzijds van grote betekenis. De strategische positie van de Greenports wordt in sterke mate mede bepaald door de Nederlandse Mainports. Anderzijds profiteren de Mainports rechtstreeks van de Greenports. Door de relatie tussen de Mainports en Greenports te versterken komen de afzonderlijke kwaliteiten beter tot hun recht. Dat stimuleert de economische dynamiek. Een optimale relatie versterkt een integrale benadering van agro-logistiek, verbetering van bereikbaarheid (met het achterland) inclusief kansen voor multimodaal vervoer (weg, spoor, water).
- *Internationale ontwikkelingen:* De ontwikkelingen van internationale aard zijn van cruciaal belang voor het tuinbouwcluster Westland-Oostland. De visie Greenports Nederland 2040 die in ontwikkeling is, zal ook de mondiale trends en ontwikkelingen aangeven, zodat deze doorvertaald kunnen worden naar het beleid voor korte en middellange termijn.

De integrale visie Greenport Westland-Oostland 2020 heeft als doel om tot een gerichte gemeenschappelijke aanpak te komen om deze uitdagingen aan te gaan.

Beleid en visie 2020

Deze integrale visie vat eerst de bestaande beleidsdocumenten en visies van de gemeenten samen om in beeld te krijgen welke uitdagingen reeds omgezet worden in concrete plannen en activiteiten.

In de kaart die dit oplevert tekent zich een Greenport af met een glastuinbouwconcentratie in het Westland, een gebied dat wordt doorsneden door woonkernen en water- en groenstructuren en waarin verspreid een aantal grotere glasclusters in het Oostland liggen. Om het glastuinbouwcluster krachtig te houden, is ook ruimte nodig voor agro-gerelateerde bedrijvigheid. In Westland leidt dit tot een 'economische as' langs de N213, in het Oostland ontstaat een concentratie langs de A12, van veiling tot de Bleizo-locatie. Ten aanzien van de infrastructuur worden verschillende grote werken genoemd, waarvan de realisatie echter (nog steeds) niet is gegarandeerd: De A4 noord, aansluiting A13-A16 en de Oranjetunnel, naast verschillende meer regionale en lokale verbeteringen.

Als tegenhanger van de verstedelijking is een groenstructuur gerealiseerd, die is gebaseerd op een aantal grote landschappelijke eenheden (kust, Midden-Delfland, Groene Hart) en een stelsel van groene verbindingen vanuit de verstedelijkte gebieden. Veel verspreid glas is hiertoe gesaneerd en moet nog verdwijnen om de kwaliteit die we in het landschap nastreven te bereiken. Ook hierdoor ontstaat een ruimtevraag. De wateropgave is en wordt vertaald in concrete plannen. De Poelzone in Westland, de Bergboezem tussen Berkel en Pijnacker en de waterstructuur als onderdeel van de ontwikkeling van de Zuidplaspolder zijn hier voorbeelden van.

Opgave

Om het glastuinbouwcluster goed in beeld te krijgen, is in woord en beeld vastgelegd wat het duurzame glastuinbouwareaal is, welke uitbreidingsmogelijkheden er nog zijn en welke transformaties van glasclusters nog kunnen worden verwacht. Hieruit blijkt dat de Greenport nauwelijks ruimte kan bieden aan bedrijven die moeten wijken door transformatie of sanering om zich te hervestigen. Ook voor autonome groei ontbreekt de ruimte. Op termijn zal binnen Zuid-Holland ruimte moeten worden gevonden.

Ambities en de daarbij behorende projecten of initiatieven

Uit de uitdagingen, het bestaand beleid en de visie voor 2020 zijn de volgende ambities te formuleren.

- De dynamische Greenport Westland-Oostland
In het duurzaam glastuinbouwgebied zal een verdere ontwikkeling naar intensivering nodig zijn om het hoofd te kunnen bieden aan de hoge grondprijzen. Waardevermeerdering is het selectie criterium. De nadruk ligt op sierteelt, voedingstuinbouw en op veredelings- en ontwikkelbedrijven: De Greenport als laboratorium.

Dit vertaalt zich in de volgende projecten en initiatieven:

- 1 duurzaam glasgebied veilig stellen (overheidsbeleid)
- 2 functie overstijgende integrale gebiedsontwikkelingen (Poelzone fase 1 en project Oostland (ook bekend als Voorafsche Polder/ Oude Polder))
- 3 herstructurering verouderde glastuinbouwgebieden door middel van integrale gebiedsontwikkeling met aandacht voor glas, energie, water, groen en ruimtelijke kwaliteit (bijv. Boomawatering, Stompwijk)
- 4 saneren verspreid glas (Midden-Delfland en Groenzone Berkel-Pijnacker)
- 5 ontwikkelruimte voor de toekomst (Zuidplaspolder en verder)
- 6 realiseren van agro-gerelateerde bedrijventerreinen (Honderdland fase 2, Trade Parc Westland 3 en Hoefweg-Zuid).

- Een bereikbare Greenport

De Greenport maakt zich hard voor de realisatie van een groot aantal infrastructurele verbindingen die de af- en toevoer van goederen waarborgt. Daarnaast is een verbetering van de verbinding met de Mainport noodzakelijk. De realisatie van de Oranjetunnel is hierin een belangrijk onderdeel.

Onderzoek wordt nagestreefd naar de mogelijkheden van multimodaal vervoer (water en rail).

Dit vertaalt zich in:

- 1 uitbreiding Hoofdwegennet (A4 Noord, A13-A16, Oranjetunnel incl. wegverbinding naar A4)
- 2 ontsluiting glastuinbouwgebieden (Randweg Pijnacker, N209, 3-in-1 project en verbreding Veilingroute)
- 3 logistieke vernieuwingen (initiatieven ontplooiën voor een kwalitatief hoogwaardig goederennetwerk, logistieke centra, benutten daluren, verkennen multimodale transportmogelijkheden).

- De duurzame Greenport

De mate waarin de sector erin slaagt van energieconsument tot energie- en CO₂- neutraal of zelfs (duurzame) energieproducent te worden, zal bepalend zijn voor de toekomst van de glastuinbouw.

Om dit te bereiken is regie nodig -met name ten aanzien van ruimtelijke ordening van de ondergrond-, fondsen om te grote risico's af te dekken, informatie over en waar mogelijk stimulering en sturing van initiatieven op dit vlak.

Dit vertaalt zich in:

initiatieven op gebied van aardwarmte, warmte-koude opslag, reductie CO₂-uitstoot en opslag, energie-uitwisseling tussen glas en wonen etc. (pilots Tuindersdorp, Hoogeland)

- Een Greenport met droge voeten

Binnen de glastuinbouwgebieden wordt invulling gegeven aan de wateropgave. Het realiseren van de benodigde waterberging binnen de eigen polders wordt mede ingezet ter versterking van de groenstructuur. Hiervoor is regie vereist.

Dit vertaalt zich in:

- 1 wateropgave integraal oplossen, waterberging per polder, initiatieven ontplooiën op gebied van dubbel grondgebruik, integrale oplossingen voor gietwater. Concrete projecten zijn: AquaReUse project Overbuurtsche Polder, Poelzone, Zwethzone etc.
- 2 4B concept verder uitbouwen en toepassen (bergen, bufferen, bereiden en begieten)
- 3 kustversterking kust Delfland
- 4 uitvoeren van Groenzone Berkel-Pijnacker.
- 5 initiatieven zoals het benutten van overhoeken voor gemeenschappelijke waterberging, aanleg waterbergingreservoirs combineren met ecologische en recreatieve functies.

- De groene Greenport

Het realiseren van een robuuste groenstructuur wordt nagestreefd, compleet met de bijbehorende recreatieve en ecologische infrastructuur. Dit heeft gevolgen voor zowel de integrale ontwikkeling van de herstructureringsgebieden als voor de (na te streven) landschappelijke kwaliteit van de randen van glasgebieden.

Dit vertaalt zich in:

- 1 verbinding kust, Midden-Delfland - Groene Hart
- 2 Poelzone fase 1 en 2
- 3 Project Oostland.

- Wonen en glas

Binnen de Greenport ligt ook een belangrijke woningbouwopgave. De ruimte die hiervoor nodig is, ligt vast en concurreert dus niet meer met de ruimtebehoefte van het glas. Toekomstige woningbouwontwikkelingen vinden plaats afhankelijk van de lokale behoefte. Daarbij wordt gezocht naar een passende wisselwerking tussen wonen en de glastuinbouw. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan energie (zonneterp), waterberging en ruimtelijke kwaliteit.

- Werken in het Greenport Kennisnetwerk

De arbeidsvraag wordt hoogwaardiger, het arbeidsaanbod zal in de toekomst afnemen. Dit vereist een aanpak op verschillende fronten; scholing, robotisering, verbeteren woonklimaat en het verbeteren van het imago van de sector.

Dit vertaalt zich in initiatieven op het gebied van:

- 1 scholing (SOB Oostland, SOB Westland, Greenport Business School)
- 2 relatie bedrijfsleven en onderwijs verbeteren.

- De Groeidiamant van de Zuidvleugel

Versterken van het imago van de glastuinbouw en de Greenport zal het realiseren van de visie ondersteunen.

Dit betekent dat initiatieven vereist zijn specifiek gericht op:

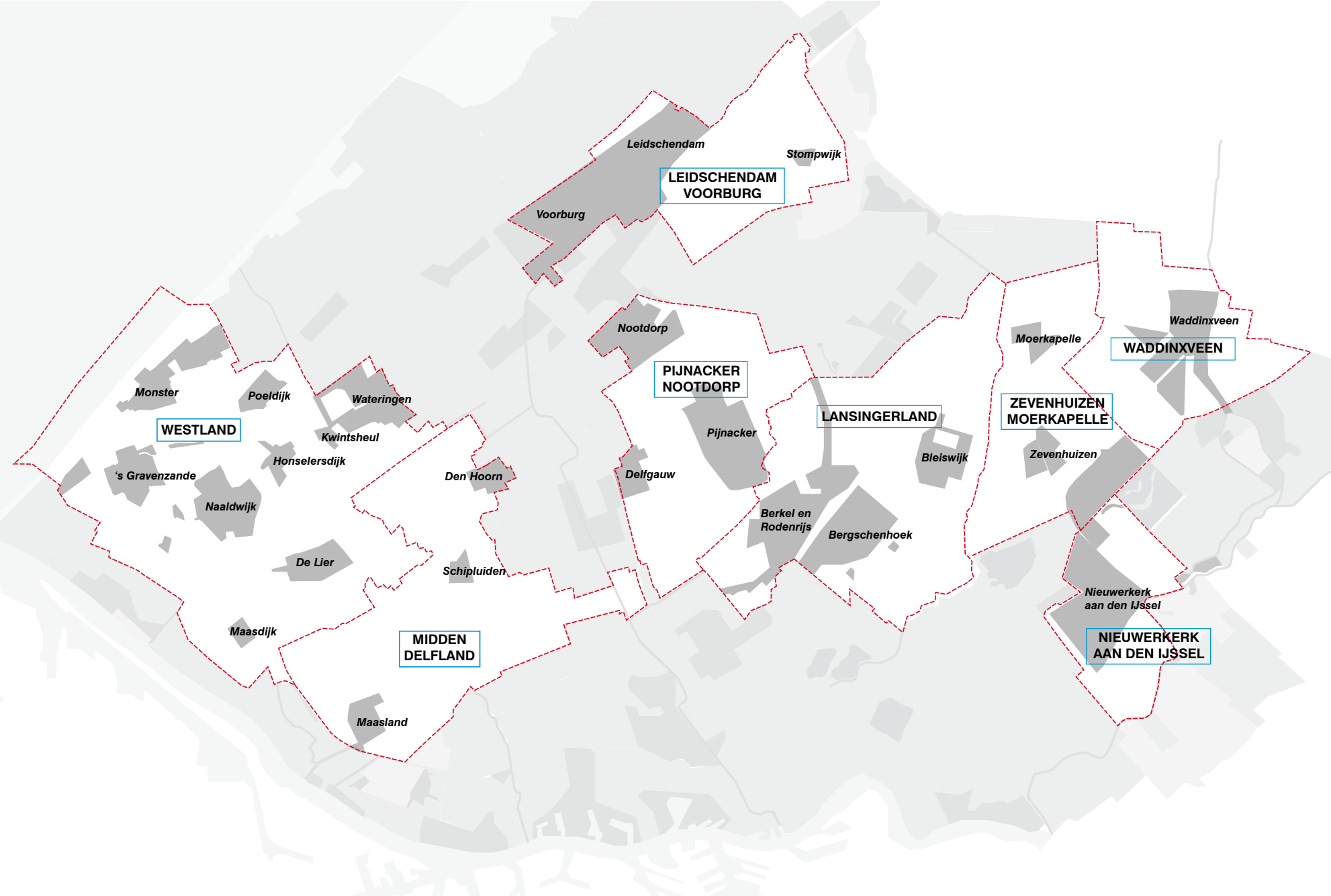
- 1 promotie, zoals bijvoorbeeld het realiseren van een permanent promotiecentrum (kas-van-de-toekomst)
- 2 uitstraling van het gebied langs de infrastructuur
- 3 informatie en het genereren van *free publicity* waarin de glastuinbouwsector gepresenteerd wordt als een duurzame, innovatieve, kennistechnologische sector, waarbij wordt ingespeeld op actuele thema's zoals het energievraagstuk en de vermindering van CO₂-uitstoot.

INLEIDING

PLANGEBIED VAN DE GREENPORT WESTLAND-OOSTLAND

INLEIDING

Greenport Westland-Oostland

Economische betekenis Greenport Westland-Oostland

Bij de Greenportontwikkeling gaat het om een cluster van diverse activiteiten (productie, toelevering, handel, distributie, verwerking, dienstverlening). Ruimtelijk vertaalt dit zich in productieareaal en agrogelateerde bedrijventerreinen welke gebonden zijn aan de Greenport. De betekenis van de Greenport Westland-Oostland voor de regionale en nationale economie en werkgelegenheid is groot.

Naar aanleiding van het opstellen van de Visie Greenports Nederland 2040 moet worden geanticipeerd op internationale economische trends en ontwikkelingen die betrekking hebben op de Greenports.

Het is in dat kader van belang dat die trends en ontwikkelingen worden gevolgd.

De glastuinbouwbedrijven binnen Greenport Westland-Oostland zijn verantwoordelijk voor een productiewaarde van 2,3 miljard euro in 2006 en leveren een bruto toegevoegde waarde van 2,2 miljard in 2006.

Bijna 30% van de werkgelegenheid in het glastuinbouwcomplex binnen Nederland zit in Westland-Oostland. De Greenport Westland-Oostland is dan ook goed voor circa 50.000 arbeidsplaatsen. Van het totale netto areaal glastuinbouw in Nederland (10.373 ha in 2007) heeft Westland-Oostland de sterkste concentratie met 40%.

De Greenport Nederland heeft een ijzersterke internationale positie en wordt behalve wereldwijde exporteur van bloemen, planten, bollen, groenten, fruit en boomkwekerijproducten ook gezien als belangrijkste exporteur van kennis op het gebied van teelt en toelevering. Belangrijk voor deze uitzonderlijke positie is de samenhang tussen productie, afzet, handel en toelevering, en de gelieerde dienstverlening en kennisinstellingen.

Om deze sterke positie nu en in de toekomst te behouden zijn er uitvoeringsafspraken gemaakt door de stuurgroep Greenport(s) Nederland, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van het totale tuinbouwbedrijfsleven en de overheden (rijk, provincie en gemeenten). Eén van die afspraken betreft het opstellen van één integrale visie per Greenport. Het voorliggende rapport betreft de integrale visie voor de Greenport Westland-Oostland. Greenport Westland-Oostland omvat het grondgebied van acht gemeenten (Westland, Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp, Leidschendam-Voorburg, Midden-

Areaal glastuinbouw Greenport Westland/Oostland 2004-2007 in ha

	2004	2005	2006	2007*
Westland	2.658	2.612	2.523	2.495
Midden-Delfland	255	268	241	238
Pijnacker-Nootdorp	372	389	366	357
Lansingerland	725	741	787	775
Leidschendam-Voorburg	40	42	40	40
Nieuwerkerk a/d IJssel	78	77	72	64
Zevenhuizen-Moerkapelle	190	212	225	216
Waddinxveen	71	59	54	50
Totaal	4.389	4.400	4.308	4.235

Bron: CBS landbouwtellingen, in netto teeltareaal
2007* voorlopige cijfers

Bedrijven glastuinbouw Greenport Westland/Oostland 2004-2007

	2004	2005	2006	2007*
Westland	1.529	1.443	1.316	1.184
Midden-Delfland	x	x	82	72
Pijnacker-Nootdorp	251	242	227	214
Lansingerland	290	264	251	234
Leidschendam-Voorburg	22	23	20	17
Nieuwerkerk a/d IJssel	44	42	41	36
Zevenhuizen-Moerkapelle	76	76	73	67
Waddinxveen	51	43	41	36
Totaal	2.263	2.133	2.051	1.860

Bron: CBS landbouwtellingen
2007* voorlopige cijfers

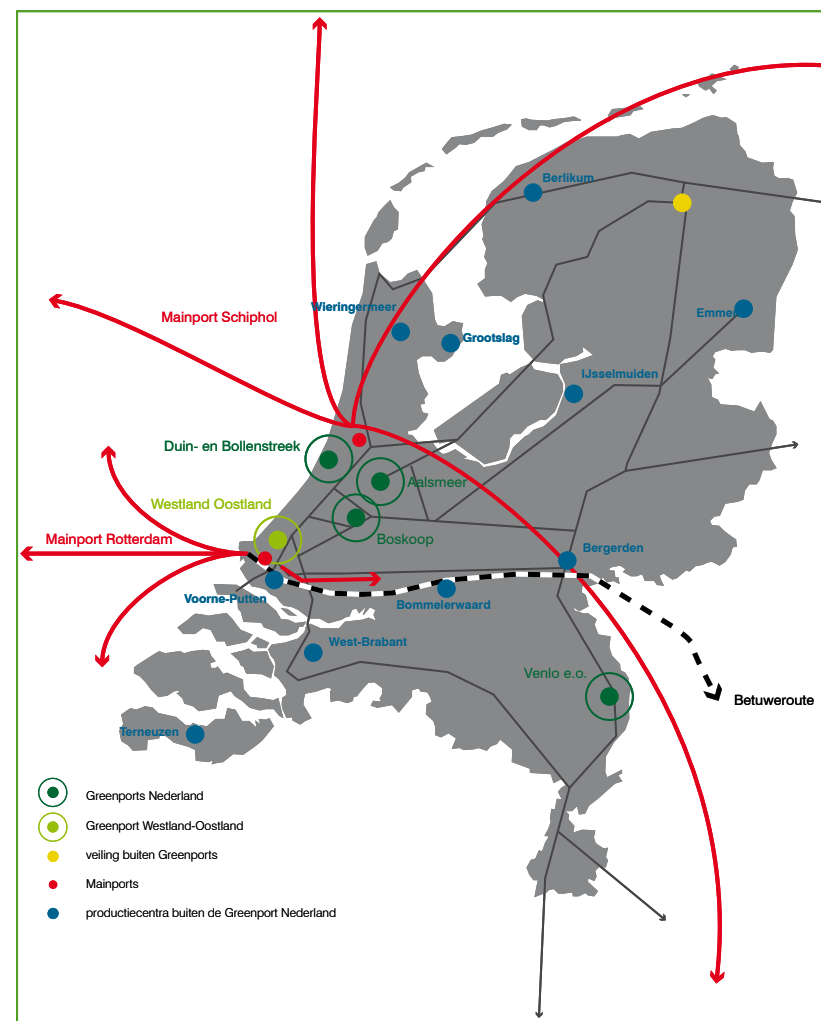
Delfland, Waddinxveen, Nieuwerkerk aan de IJssel en Zevenhuizen-Moerkapelle), waar aan het glastuinbouwcluster duurzaam ruimte wordt geboden om zich te (blijven) vestigen en ontwikkelen. De gemeenten van de Greenport Westland-Oostland spannen zich gezamenlijk met andere partijen in om de glastuinbouw als vitale, economische sector toekomstperspectief te bieden.

Het bestuurlijk overleg Greenport Westland-Oostland heeft opdracht gegeven tot het opstellen van een integrale visie Greenport Westland-Oostland. Hiermee wordt een gemeenschappelijke lijn uitgezet voor de ontwikkelingsrichting van het gebied en het bepalen van investeringsprioriteiten. De drie Zuidplaspoldergemeentes Waddinxveen, Nieuwerkerk a/d IJssel en Zevenhuizen-Moerkapelle hebben er voor gekozen zich te concentreren op de planontwikkeling voor de Zuidplaspolder en daardoor niet te participeren in andere samenwerkingsvormen, zoals de Greenport. Het in 2006 opgestelde intergemeentelijk structuurplan Zuidplaspolder is wel als uitgangspunt opgenomen in de integrale visie. De overige vijf gemeenten zijn actief betrokken geweest bij de visieontwikkeling, waarbij de gemeente Westland, Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp als trekkers fungeerden door als opdrachtgevers het projectteam te vormen.

Nota Ruimte

Ook het Rijk onderschrijft het belang van de Greenports en heeft dat vastgelegd in de Nota Ruimte. In het kader van de algemene doelstelling om de economische concurrentiepositie van Nederland en de vooraanstaande positie van Nederland in een aantal (agrarische) niches van de wereldmarkt te versterken, zijn de Greenports benoemd. Het rijksbeleid is erop gericht de ontwikkeling van de Greenports zodanig te sturen, dat hun functie als Greenport ook op lange termijn blijft behouden en wordt versterkt. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn:

1. de integrale ruimtelijke ontwikkeling van de Greenport
2. de herstructureringsopgave, inclusief weginfrastructuur, wateropgave en ruimtelijke kwaliteit
3. de uitbouw van agro-gerelateerde bedrijvigheid
4. de fysieke bereikbaarheid van de Greenport
5. de relatie tot de Mainports.

Positionering van de Greenport Westland-Oostland

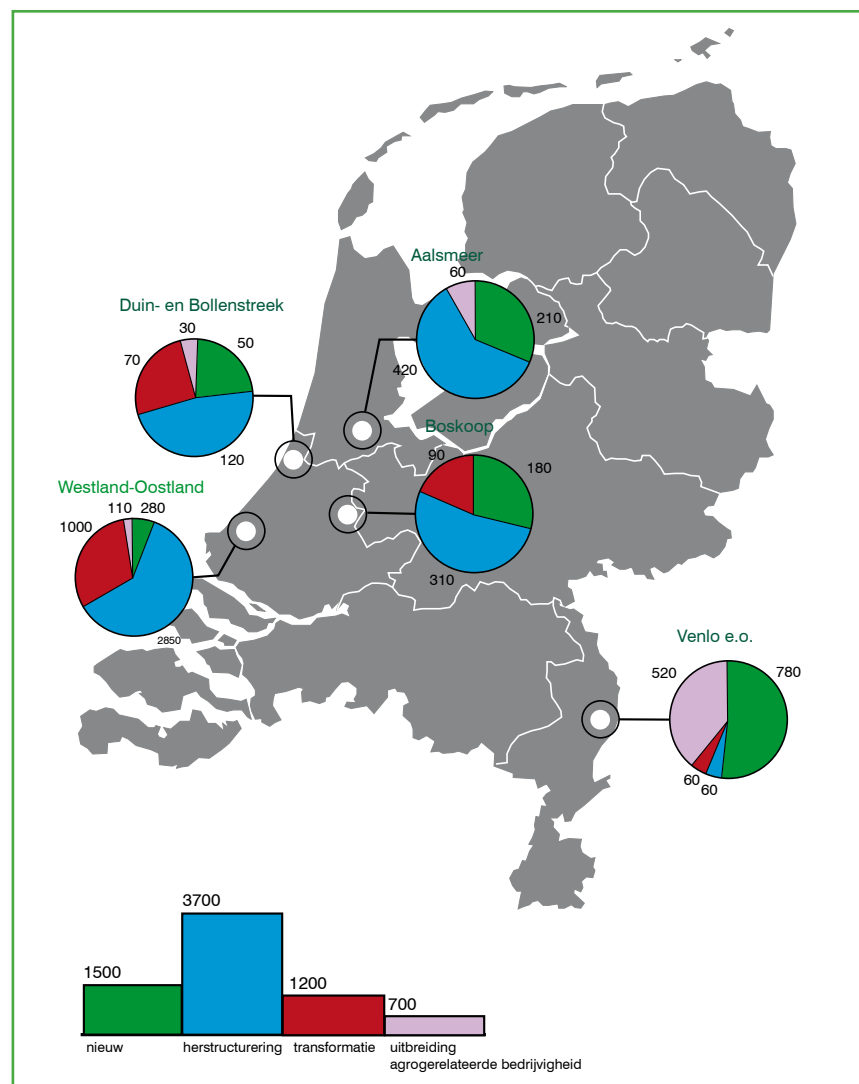
Greenport Nederland

De Greenport Westland-Oostland maakt deel uit van de Greenport(s) Nederland. In de Bestuurlijke Uitvoeringsafspraken Greenport(s) Nederland 2007-2011 is een ambitieus actieprogramma vastgelegd voor een gezonde en duurzame tuinbouwsector. Het opstellen van de integrale visie Greenport Westland-Oostland is één van de uitvoeringsafspraken. Verder is onder andere de ruimtelijke opgave van de vijf Greenports en de infrastructurele en logistieke opgave voor de periode 2006 - 2020 benoemd.

Op gebied van handel en logistiek en kennis- en productontwikkeling zijn er nauwe relaties met de Greenports Aalsmeer, Duin- en bollenstreek, Boskoop en Venlo. Daarnaast zijn er verbanden met overige glastuinbouwgebieden, die verspreid in het land liggen. Deze gebieden bieden met name ruimte aan grootschalige productie. Een steeds groter aandeel van de sierteeltproducten dat via de veiling wordt verhandeld, vindt zijn oorsprong in het buitenland.

De steeds intensiever wordende relaties met het buitenland op het gebied van handel en productie maken dat de relaties tussen de Greenports en de Mainports steeds meer in belang toenemen. Luchthaven Schiphol heeft al een grote betekenis als aan- en uitvoerhaven van met name sierteeltproducten. De Rotterdamse haven krijgt een groeiende betekenis als aan- en uitvoerhaven, zowel voor *short sea* vervoer als voor binnenvaart. Innovaties op het gebied van koeling en houdbaarheid gedurende het transport en bij productontwikkeling kunnen er toe leiden dat het belang van Mainport Rotterdam steeds groter wordt.

Voor de noodzakelijke innovatie en productontwikkeling zijn tenslotte de relaties met de kennisinstituten van belang. De kennisinstituten in Wageningen, Leiden en Delft spelen een steeds grotere rol voor Greenport Nederland. Ook binnen de Greenports zelf vindt kennisontwikkeling plaats in de bedrijven en bij het WUR proefstation. De ligging van de Greenports in de Randstad is een belangrijke factor om de positie als marktleider te kunnen behouden en te blijven ontwikkelen. Goede verbindingen tussen de Greenports en de Mainports zijn bepalend voor de toekomstperspectieven.

Ruimtelijke opgave van de vijf Greenports (periode 2006-2020)

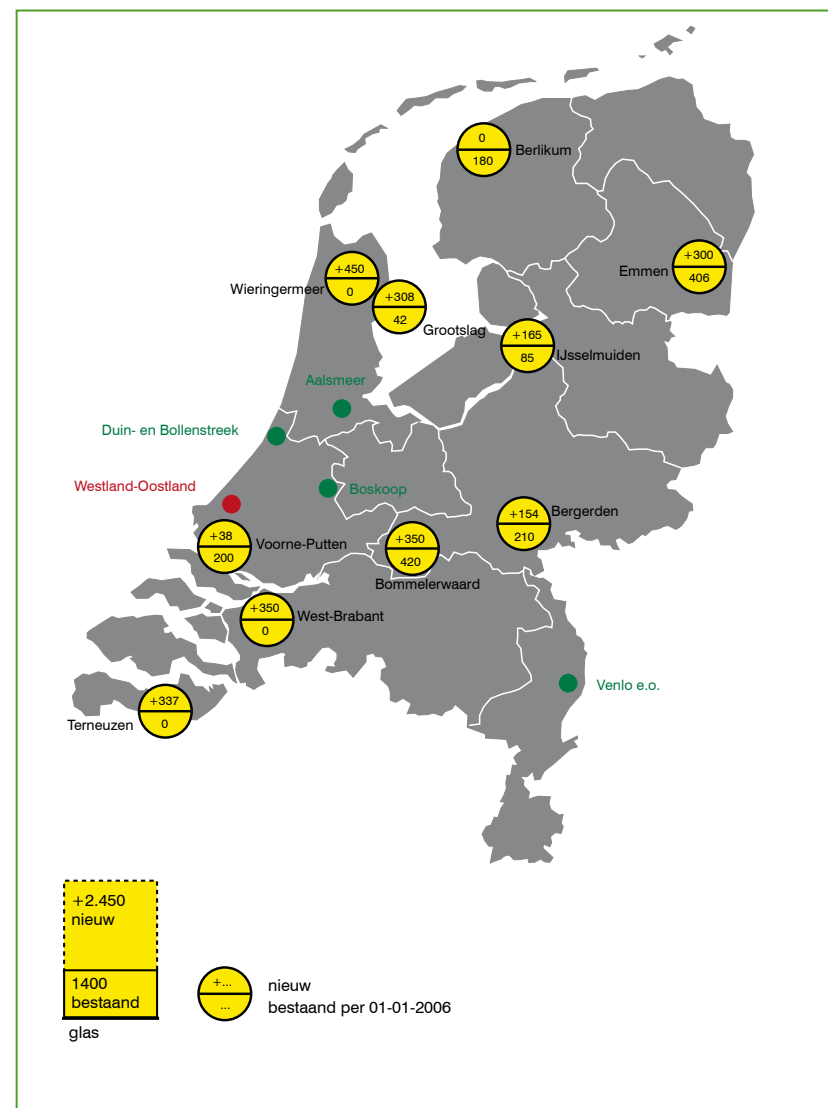
BRON: gebaseerd op Greenport(s) Nederland; Bestuurlijke Uitvoeringsafspraken 2007-2011, 2007

Randstad Urgent; contract Transitie Greenports

De leidende economische positie van Nederland op het gebied van de tuinbouw – op de internationale markt voor tuinbouwproducten en op het gebied van toelevering, diensten en kennis en innovatie – wil de Nederlandse overheid behouden en versterken. Om de economische concurrentiepositie van Nederland en de Nederlandse tuinbouw in het bijzonder te behouden en te versterken, is het noodzakelijk om de tuinbouw en de greenportregio's toekomstgericht te ontwikkelen. In 2007 heeft het kabinet Randstad Urgent vastgesteld. In Randstad Urgent staan 33 urgente projecten die (de samenhang van) de Randstad versterken. Eén project is van bijzonder belang: project Transitie Greenports (Kandidaat Randstad Urgent-project). Voor drie Versnellingsprojecten (waarvan Herstructurering Greenports er één is) is al subsidie toegekend. Daarnaast heeft de ministerraad projecten geselecteerd voor integrale gebiedsontwikkeling – waaronder het Verkenningsproject de Poelzone in Westland en het Project Oostland - die financiële ondersteuning kunnen krijgen uit het Nota Ruimte budget.

Voor de Greenport Westland-Oostland is het van belang dat bij de uitvoering van Randstad urgent met het volgende rekening wordt gehouden:

- Schaalvergroting, realisatie van de energieneutrale en mogelijk energieleverende kas, regionaal voldoen aan de wateropgave en efficiënt ruimtegebruik zijn ontwikkelingen die voor een concurrerende en maatschappelijk verantwoord ondernemende, duurzame tuinbouwsector plaats moeten vinden. Maar op dit moment kunnen die ontwikkelingen binnen de Greenports niet voldoende voortvarend gerealiseerd worden.
- De vooral sectoraal ontwikkelde en vaak verouderde tuinbouwgebieden kunnen op onderdelen niet beantwoorden aan de hedendaagse maatschappelijke context ten aanzien van economische en landschappelijke kwaliteiten. Kwaliteiten die nodig zijn voor een kwalitatief hoge en multifunctionele internationaal aansprekende woon-, werk- en leefomgeving, goed ingebed in de totale Randstad. Zo vragen bijvoorbeeld de toeristische of recreatieve ontsluiting en verbinding van groengebieden in de Zuidvleugel om groene ruimtelijke structuren tussen de kust en het Groene Hart die de Greenports doorkruisen.

Totaal bestaand en gepland areaal glas in grootschalige tuinbouwgebieden buiten de vijf Greenports

BRON: gebaseerd op Greenport(s) Nederland; Bestuurlijke Uitvoeringsafspraken 2007-2011, 2007

- Er is ontwikkelings- en bundelingsruimte nodig voor en binnen de Greenports in de Randstad voor economische versterking van de tuinbouwsector.
- De bereikbaarheid van Mainports en de Europese marktgebieden schiet tekort (capaciteit, snelheid en betrouwbaarheid) voor deze (vers)productensector.

MIRT

Het kabinet kiest ervoor om in het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) die investeringsprojecten- en programma's op te nemen waar sprake is van een ruimtelijk fysieke ingreep en waar het rijk direct financieel bij betrokken is. In het MIRT projectenboek 2008 zijn de Randstad Urgent projecten inclusief de versnellingsprojecten en verkenningsprojecten van de Greenports opgenomen.

Belangrijke succesfactoren van het Nederlandse glastuinbouwcomplex zijn een sterk innovatief vermogen en de ruimtelijk-economische concentratie. Deze concentratie bestaat uit:

- De nabijheid van de twee Mainports Rotterdam en Schiphol, die een zeer belangrijke rol spelen bij de omvangrijke import en export van groente en sierteeltproducten.
- De vijf Greenports als clusters voor productie, verwerking, afzet, toelevering en diensten.
- De overige concentratiegebieden voor de tuinbouw in Nederland als productiegebied, die voor hun verwerking en afzet sterk verbonden zijn met bedrijven in de Greenports.

Cruciaal voor een vitaal tuinbouwcomplex in de Greenport Westland-Oostland in de toekomst is de verdere ontwikkeling van deze Greenport en haar verbindingen naar de overige onderdelen van het complex, de Mainports, de satellietgebieden en de belangrijkste afzetgebieden in Europa. De ruimtelijk-economische ontwikkelingsopgave in de Greenport Westland-Oostland is omvangrijk en bestaat uit integrale, gebiedsgerichte herstructurering van deelgebieden binnen deze Greenport. Hierin krijgt niet alleen de clustering van productie, verwerking, afzet, toelevering en diensten gestalte, maar wordt er ook infrastructuur aangelegd en krijgen andere functies, zoals waterberging, natuurontwikkeling, groen en recreatie en woningbouw, de ruimte.

Positie Greenport Westland/Oostland in Nederland			
	Nederland	Westland/Oostland	%
Areaal glastuinbouw in ha. in 2007 (netto teeltareaal)	10.373	4.235	40.8
waarvan areaal glasgroenten	4.570	1.786	39
waarvan areaal snijbloemen, pot en perkplanten	5.326	2.423	45.5
Aantal bedrijven glastuinbouw in 2007	5.260	1.860	35.3
waarvan aantal bedrijven glasgroenten	1.710		
waarvan aantal bedrijven snijbloemen, pot- en perkplanten	3.560		
Productiewaarde glastuinbouwcomplex in mln. euro in 2006	5.220	2.300*	44
waarvan glasgroenten	1.330	538*	
waarvan snijbloemen, pot en perkplanten	3.890	1.756*	
Exportwaarde snijbloemen, pot- en perkplanten in mln. euro in 2006	5.226	2.502*	48
Bruto toegevoegde waarde gehele tuinbouw (glas en opengrondteelt) in mln. euro in 2005	6.800		
waarvan bruto toegevoegde waarde glastuinbouwcomplex in mln. euro in 2005	4.900	2.156*	
61% komt hiervan voor rekening van de primaire productie, in mln. euro:	2.989	1.220*	
39% komt hiervan voor rekening van toelevering, verwerking en distributie, in mln. euro:	1.911	780*	
Aandeel Greenport Westland/Oostland in bruto toegevoegde waarde Ned. glastuinbouwcomplex			44
75% van de bruto toegevoegde waarde van het glastuinbouwcomplex wordt in de 5 greenports gerealiseerd			
Werkgelegenheid gehele tuinbouw (glas en opengrondteelt) in arbeidsjaren in 2005	106.100		
waarvan werkgelegenheid glastuinbouwcomplex in arbeidsjaren in 2005	63.900	18.531*	
Aandeel Greenport Westland/Oostland in werkgelegenheid Ned. glastuinbouwcomplex in 2005			29
Bijna 60% van de werkgelegenheid in het glastuinbouwcomplex is in de 5 Greenports gesitueerd.			

Bronnen: CBS landbouwtelling, LEI: Het Nederlandse Agrocomplex 2007, bewerking gemeente Westland.

Gegevens 2007 zijn voorlopig

Glastuinbouwcomplex bestaat uit primaire productie, verwerking, distributie en toelevering.

* globale berekening op basis van landelijke cijfers

Provinciaal beleid

In 2006 heeft de Provincie Zuid-Holland de nota Greenports 2020, thuis in Zuid-Holland vastgesteld en in 2007 de nota Greenports van de toekomst, doorkijk en actielijnen 2020. Deze nota's geven een analyse van de huidige situatie met betrekking tot de Greenports en een voorstel voor actielijnen. Inhoudelijk sluiten de nota's goed aan bij de analyses en afspraken in Greenport Nederland, het Manifest in Uitvoering en de Bestuurlijke uitvoeringsafspraken 2007-2011.

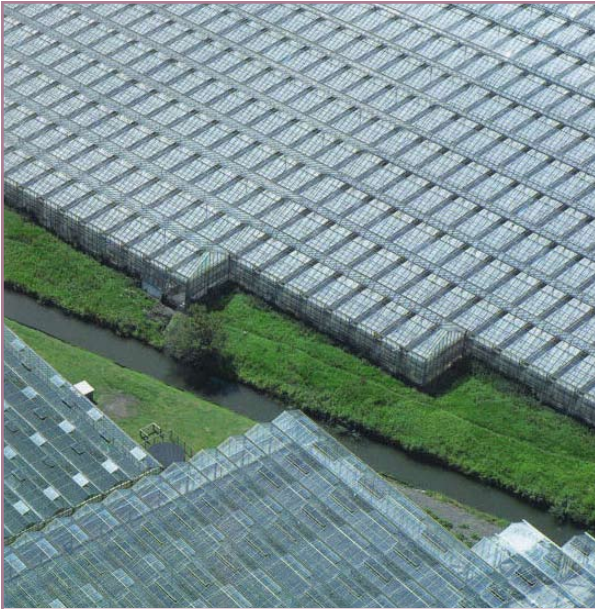
In het Actieprogramma Greenports Zuid-Holland, dat in maart 2008 is vastgesteld, zijn de provinciale acties verder uitgewerkt en gekoppeld aan een planning en financiële onderbouwing. De ambitie van de provincie en de marktsector is om de positie van de greenports door voortdurende vernieuwing te versterken. Het accent van de vernieuwing ligt op het oplossen van ruimtelijke, milieu- en infrastructuurvraagstukken en op kennis en innovatie.

Het ruimtelijk beleid van de provincie ligt vast in de Streekplannen Zuid-Holland West en Zuid-Holland Oost. De provincie is gestart met het opstellen van de Provinciale Structuurvisie conform de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening. Het is voor de Greenport Westland-Oostland van belang dat de ambities van de Greenport hierin goed worden meegenomen.

UITDAGINGEN

2

Impressiebeelden glastuinbouw

UITDAGINGEN

I Omvang en gebruik glasareaal en agro-gerelateerde bedrijventerreinen

De glastuinbouw in de Greenport Westland-Oostland staat op dit moment voor een groot aantal uitdagingen. Op de eerste plaats is er de zorg voor het behoud van voldoende glasareaal om de bedrijven te kunnen huisvesten. Het gaat daarbij om de gehele keten: zowel teelt – de kassen zelf – als de aanverwante bedrijven voor toelevering, verwerking, handel en expeditie. De druk op het grondgebied is in de sterk verstedelijkte zuidvleugel erg hoog. De hoge grondprijzen vereisen intensief ruimtegebruik. Bedrijven met een grote ruimtebehoefte vestigen zich met name in regio's met een lagere gronddruk en grondprijzen. Binnen de Greenport Westland-Oostland kunnen vooral (kennis)intensieve bedrijfstypen, zoals bedrijven die zich richten op productontwikkeling en waardevermeerdering, zich het beste handhaven. Bovendien moeten bedrijven wijken vanwege transformatie van glasgebieden tot andere stedelijke functies, zoals woongebieden en bedrijventerreinen, maar ook voor het realiseren van waterberging en groengebieden. In het landschap wordt verspreid glas gesaneerd. De uitdaging en noodzaak is dan ook om in de Greenport Westland-Oostland voldoende areaal aan duurzame glasgebieden te handhaven en dit tegelijkertijd zo optimaal mogelijk te benutten door intensief ruimtegebruik. Dit leidt tot de noodzaak om verouderde en inefficiënte glastuinbouwgebieden te herstructureren.

De intensivering en specialisering van de glastuinbouw in de Greenport vergt ruimte voor de gehele keten. Naast het bieden van voldoende ruimte voor kassen is er ook een behoefte aan voldoende ruimte voor agro-gerelateerde bedrijven, als onderdeel van de glastuinbouwcluster.

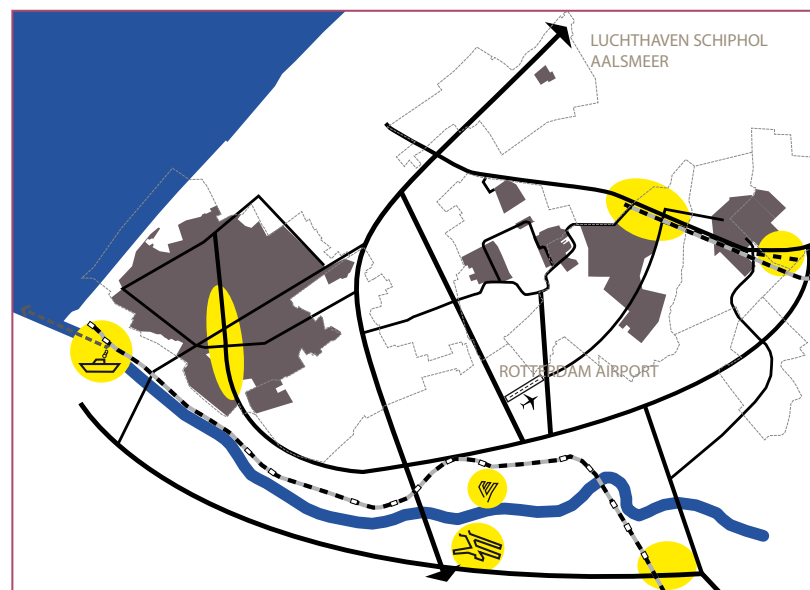
II Bereikbaarheid

Naast ruimte voor bedrijven speelt bereikbaarheid een belangrijke rol. Congestie op de wegen en slechte bereikbaarheid van bedrijven zijn een belangrijke rem op de economische ontwikkeling. Investerings in verbetering van de infrastructuur zijn nodig om de Greenport vitaal te houden. Op nationaal niveau is in het bijzonder het verbeteren van de verbindingen van de Greenports met de Mainports Amsterdam-Schiphol en Rotterdam van groot belang. De noodzaak van verbetering van deze infrastructuur overstijgt het belang van de Greenport

Westland-Oostland. De economische kracht van de gehele Randstad is hierbij in het geding. Het ontbreekt in veel gevallen niet aan plannen maar veeleer aan daadkracht om de plannen te realiseren.

In het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP 2002-2020) wordt het belang van de Greenports onderkend. Eén van de ambities uit het PVVP is een goede bereikbaarheid voor verladings- en vervoerders, waardoor Zuid-Holland aantrekkelijk blijft als vestigingsplaats, onder andere voor bedrijven die direct of indirect verbonden zijn met de Greenports. Het goederenvervoerbeleidsplan 2007-2011, dat onderdeel is van het PVVP, geeft aan dat de transportbehoefte die de Greenports hebben, moet worden gefaciliteerd. Doel is om kaders te scheppen voor efficiënte agro-logistiek over wegen, water en spoor.

Ook op het niveau van de Greenport Westland-Oostland is er dringend behoefte aan het oplossen van een aantal knelpunten, zoals het verder ontwikkelen van de veilingroute Westland. Tenslotte zijn er specifieke ontsluitingsproblemen die zich voordoen bij een aantal te herstructureren glastuinbouwgebieden.

Bereikbaarheid

De uitdagingen kunnen worden gesplitst in verbetering van de ontsluiting door de aanleg van wegen en verbetering van de bereikbaarheid door het voorkomen van congestie op de wegen. Door agro-logistieke innovaties kan het gebruik van de infrastructuur sterk worden verbeterd.

III Energie en duurzaamheid

De glastuinbouwsector is nog steeds een grote energieconsument en producent van CO₂. Om te kunnen overleven zal de glastuinbouw uiteindelijk onafhankelijk moeten worden van fossiele brandstoffen en dus energie- en CO₂ neutraal moeten worden. De grote innovatiekracht die de sector toont om zich op dit vlak te ontwikkelen van energieconsument tot energieproducent zal alle steun nodig hebben om kostenbesparingen te realiseren en de verduurzaming van de sector gestalte te geven. Er worden al verschillende initiatieven ontplooid voor de aanleg van warmtenetwerken, CO₂ leidingen en individuele winning van aardwarmte en van warmte-koudeopslag in de bodem. Om deze initiatieven duurzaam tot een succes te maken is echter regie nodig om chaos in de ondergrond te voorkomen. Hier ligt één van de belangrijke taken voor de overheden, naast stimulering en sturing van initiatieven.

Energie en duurzaamheid

Omgaan met stedelijkheid

IV Omgaan met stedelijkheid

De Randstad is het drukste deel van Nederland. Veel mensen wonen, werken en recreëren op een betrekkelijk klein oppervlak. Nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen en wegen tasten het authentieke Hollandse polderlandschap aan en maken de toch al schaarse ruimte om te recreëren kleiner en verminderen de kwaliteit ervan. Versterking van de internationale concurrentiepositie van de Randstad vereist ook de instandhouding en uitbreiding van de groene gebieden. Dit sluit naadloos aan bij de inzet van het Kabinet en de Regio in het programma Randstad Urgent en het Regionaal Structuurplan Haaglanden. In deze drukke Randstad moet de glastuinbouw een positieve bijdrage kunnen leveren aan de verbetering van de leefomgeving. Het integreren van een hoogwaardig en duurzaam glastuinbouw-complex in de verstedelijkte gebieden van de Randstad stelt eisen

aan de glastuinbouw. Er worden eisen gesteld aan de beleving van glastuinbouwgebieden en het behoud van de landelijke kwaliteit. Naast economische structuurversterking moet ook gestreefd worden naar integratie van de glastuinbouw in het randstedelijk landschap. De zorg voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat om het vestigingsklimaat in de Zuidvleugel te verbeteren is ook in het belang van de glastuinbouw. Herstructurering van glasgebieden, ruimte creëren voor woningbouw, het oplossen van de wateropgave, het verbeteren van de ecologische kwaliteit en het vergroten van de recreatieve betekenis van het landschap maar ook het combineren van de educatieve mogelijkheden van de glastuinbouw met de recreatieve behoefte in het verstedelijkte gebied zijn opgaven die ook voor de glastuinbouw van belang zijn. Dit vereist van de glastuinbouwsector dat hij zich voortdurend aanpast aan economische ontwikkelingen binnen de stedelijke condities waarin de Greenport Westland-Oostland zich bevindt. Een sector waarin voortdurend de ontwikkeling van hoogwaardige teelten en productie-methoden plaatsvindt en waarvoor de nabijheid van de stad geen beperking, maar juist een 'conditio sine qua non' is. Dit zou er toe moeten kunnen leiden dat het glastuinbouwcluster uitgroeit tot een breed gerespecteerd en gewaardeerd onderdeel van het stedelijk landschap.

De wateropgave

V De wateropgave

Nederland moet klimaatbestendig worden gemaakt. Ook in de glastuinbouwgebieden moet de waterbergingscapaciteit worden vergroot om in de toekomst droge voeten te houden. Alleen al voor Westland is extra bergingscapaciteit nodig voor ruim 600.000 m³ water, wat neerkomt op 160 hectare extra waterberging. In de Voorafschse Polder ligt een wateropgave van 35.000 m³ en in de Poelzone moet een piekberging van 75.000 m³ worden gerealiseerd. Door het toepassen van innovatieve maatregelen en dubbel ruimtegebruik kan het ruimtebeslag worden verkleind. Naast de kwantitatieve opgave is er een taak om de ecologische kwaliteit van het waterstelsel te verbeteren. Verder speelt de noodzaak om op efficiënte wijze de levering van gietwater van de vereiste kwaliteit te garanderen.

Arbeid en ondernemerschap

VI Arbeid en ondernemerschap

Afname op termijn van het arbeidsaanbod door vergrijzing en hogere eisen aan de werknemers door specialisatie en innovatie zal leiden tot spanning op de arbeidsmarkt. Internationalisering van de markt en verdergaande specialisatie stelt andere eisen aan de tuinders als ondernemers. Het bedrijfsleven en de scholingsinstituten zullen de handen ineen moeten slaan om ervoor te zorgen dat de ondernemers ook de werkgevers van de toekomst zijn en dat de werknemers ook opgeleid zijn voor de toekomst.

